

І. В. Яцкевич,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної та фінансової політики
Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України

УДК 333.4

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджується сутність інтеграції як перспективної форми функціонування та розвитку підприємств в умовах нестабільності. Визначаються переваги, етапи та проблеми інтеграції підприємств, а також фактори впливу при визначенні ефективності інтеграції підприємств.

Ключові слова: інтеграція, ефективність, конкурентоспроможність, підприємство.

Забезпечення високих темпів розвитку української економіки припускає вирішення одної зі складних стратегічних завдань — створення сприятливого підприємницького середовища для підприємств, яке нерозривно пов'язане із посиленням їхньої конкурентоспроможності.

Досягнення конкурентоспроможності та ефективний розвиток підприємств можливо за рахунок їхньої інтеграції з метою активізації внутрішнього потенціалу підприємств із використанням синергетичного ефекту їхнього функціонування за рахунок посилення взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності. Тому інтеграція підприємств є одним з пріоритетних напрямків їхнього подальшого розвитку.

Питання сутності та значення інтеграції для суб'єктів господарювання досліджувалось такими вченими-економістами, як С. А. Айвазян, Д. В. Арутюнова, О. Я. Балкінд, Г. А. Баклаженко, Т. Д. Баснін, Ю. Д. Бахтеев, В. М. Володін, С. М. Гончаров, Г. Я. Гольдштейн, Л. Н. Дубова, А. Г. Загородній, З. Б. Живко, А. А. Пилипенко та ін. [1–8]. Однак ці вивчення належать до теоретичних аспектів інтеграції та інтеграційних процесів.

Значний вклад у дослідження впливу поглиблення інтеграційних процесів на конкурентоспроможність підприємств внесли такі учені, як А. Блайндер, А. Гринспен, Т. Левітт, М. Портер, П. Кругман, П. Самуельсон, Р. Фатхутдінов та ін. [9–16]. У цих роботах розглядаються фінансові мотивації із посилення інтеграційних процесів, при цьому практично не розглядається інтеграція як ефективна форма підвищення конкурентоспроможності підприємств в економіці, що потребує врахування сучасних умов функціонування підприємств, зростаючого впливу процесів централізації й транснаціоналізації виробництва та капіталу за конкурентну боротьбу. Проте, можна зазначити, що в умовах нестабільності жодному суб'єкту господарювання немає іншого вибору, окрім як брати активну участь в інтеграційних процесах з метою посилення конкурентоспроможності на ринку.

Метою статті є дослідження сутності інтеграції як перспективної форми функціонування та розвитку підприємств з метою посилення їхньої конкурентоспроможності.

В умовах нестабільності підприємства повинні бути готовими до різних змін — вибору свого шляху розвитку, втрачаючи або зберігаючи фінансову, організаційну, правову форми.

Водночас на сучасному етапі господарювання діяльність вітчизняних підприємств характеризується браком ресурсів (сировини, засобів виробництва), обмеженим доступом на міжнародні ринки, відсутністю постійного, стабільного місця на ринку, недостатньо розвинутими міжнародними зв'язками. Означена ситуація склалася внаслідок кризових процесів, а також низького рівня конкурентоспроможності підприємств.

Між тим динаміка розвитку економік передових країн світу, в тому числі країн Європейського Союзу, засвідчує, що діяльність інтегрованих підприємницьких структур дозволяє стабілізувати виробничі, технічні та економічні процеси, врегулювати механізм стабільного функціонування підприємств, а відтак підвищити рівень конкурентоспроможності.

Підприємства прагнуть до інтеграційного процесу за рахунок його переваг, а саме:

- зниження рівня невизначеності у постачанні та збуті;
- обмеження конкуренції;
- застосування передових нововведень та полегшення дифузії технологічних нововведень;
- володіння високим інтелектуальним капіталом та реалізації інвестиційних проектів;
- зниження.

Однак основною метою інтеграції суб'єктів господарювання є підвищення ефективності діяльності інтегруючих суб'єктів, що сприяло формуванню нових форм та видів інтеграції. Так, В. М. Горбатов зазначає, що у світовій практиці господарювання поширення отримали 10 основних організаційних форм інтегрованих структур бізнесу: трести, концерни, конгломерати, фінансово-промислові групи, картелі, синдикати, пули, консорціуми, стратегічні альянси та асоціації [9, с. 7]. Л. І. Федулова констатує, що у світі найбільш поширеними є такі форми корпоративних структур: картелі, синдикати, трести, консорціуми, концерни, союзи, господарські асоціації та інші [9, с. 162]. Р. В. Данилейчук до інтегрованих підприємницьких структур відносить інтегровані корпоративні структури (корпорації, концерни, холдинги, фінансово-промислові групи), транснаціональні корпорації та стратегічні альянси; кластери; інтегровані структури інноваційного підприємництва [10, с. 221–222].

Вітчизняне законодавство визначає такі форми корпоративних структур, як асоціація, корпорація, консорціум, концерн, холдинг, промислово-фінансова група [11; 17]. Так, останні роки в економіці України, характеризуються збільшенням кількості інтегрованих структур, серед яких найбільш привабливими є асоціації та незначного зростання корпорацій (рис. 1).

У державній економіці також можна виділити форми корпоративних структур, що не мають нормативного визначення: синдикат, картель, пул, трест. У літературі з організації підприємницької діяльності виділяються два типи інтеграції: вертикальна і горизонтальна [12–15].

Дослідження форм інтеграції дають змогу визначити, що вони відрізняються залежно від напрямку і глибини інтеграції, делегування повноважень і відповідальності окремих учасників–партнерів, ступеня самостійності підприємств в об'єднання, метою співпраці, характеру господарських відносин, що можна пояснити переплетенням численних інтегрованих структур між собою, розривами між законодавством і економічною сутністю явищ.

Учасники інтеграційних відносин (учасники–партнери) при взаємодії породжують появу нових або удосконалення уже існуючих форм інтеграції. Однак, можна виділити загальний етап інтеграції підприємств (рис. 2.).

Інтеграція підприємств надає можливість учасникам–партнерам отримати бажану конкурентну перевагу за рахунок доступу до ресурсів партнерів, у т.ч. іноземних, отримати можливості вийти на новий ринок, економію власних ресурсів,

знизити підприємницькі ризики, концентруватися на інноваціях і основному бізнесі, що дозволить подолати технологічну відсталість, можливу при вертикальній інтеграції, і не зменшувати рівень конкуренції в секторі за рахунок збереження виробничої універсальності партнерів. Однак суб'єкти господарювання при здійсненні інтеграційного процесу зіштовхуються з низкою проблем, таких як:

- інтеграція суб'єктів господарювання вимагає значні зміни у корпоративній політиці — здійснення управління відносинами зі споживачами продукції (послуг, робіт);
- процес інтеграції охоплює великий спектр діяльності, що ускладнює здійснення системи управління та процес делегування;
- ускладнює процес контролю та довіри за підприємством–постачальником, підприємством–споживачем.

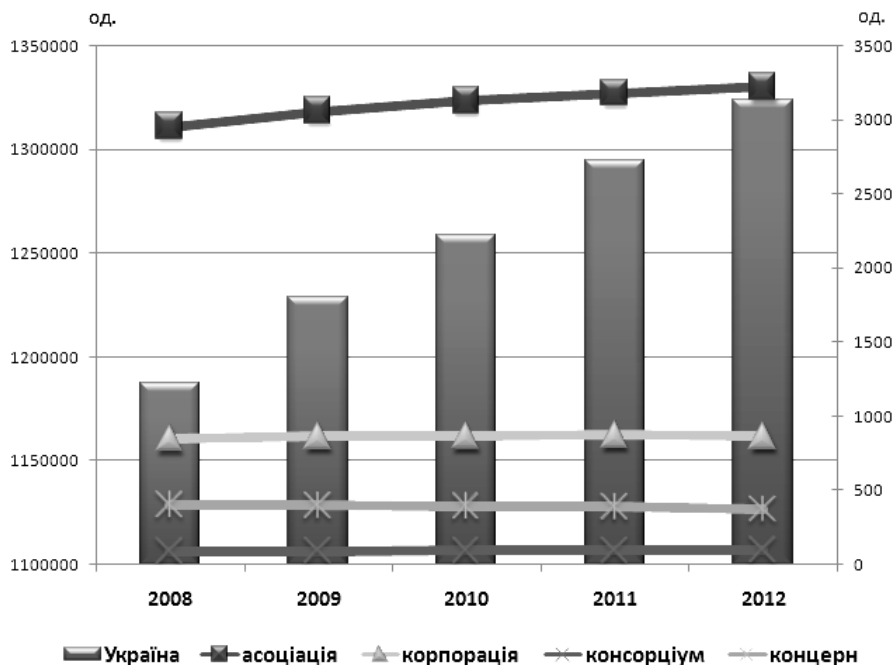

Рис. 1. Кількість інтегрованих суб'єктів господарювання

Ефективність інтеграції підприємств характеризує відносний ефект (результативність), який визначається як відношення результату діяльності інтегрованої структури до витрат по інтеграції, який зумовив його отримання. Проте в умовах ринкової економіки ефективність інтеграції підприємств набуває нових рис і визначення її не тільки як економічної складової, а і в розрізі функціональної, технологічної, комерційної, інституціональної, бюджетної, соціальної, екологічної тощо.

При врахуванні ефективності формування та розвитку інтеграції підприємств потрібно враховувати особливості підприємницького середовища як сформовану в країні сприятливу соціально-економічну, політичну, цивільно-правову ситуацію, що забезпечує економічну свободу дієздатним громадянам (підприємцям) для заняття підприємницькою діяльністю, спрямовану на задоволення потреб усіх суб'єктів ринкової економіки [16, с. 40]. Підприємці функціонують у певних умовах, що складають у сукупності підприємницьке середовище, яке і представляє інтегровану

сукупність різних (об'єктивних і суб'єктивних) факторів, що дозволяють підприємцям домагатися успіхів у реалізації поставленої мети, у здійсненні підприємницьких проєктів і договорів, одержанні прибутку (доходу) або збитків.

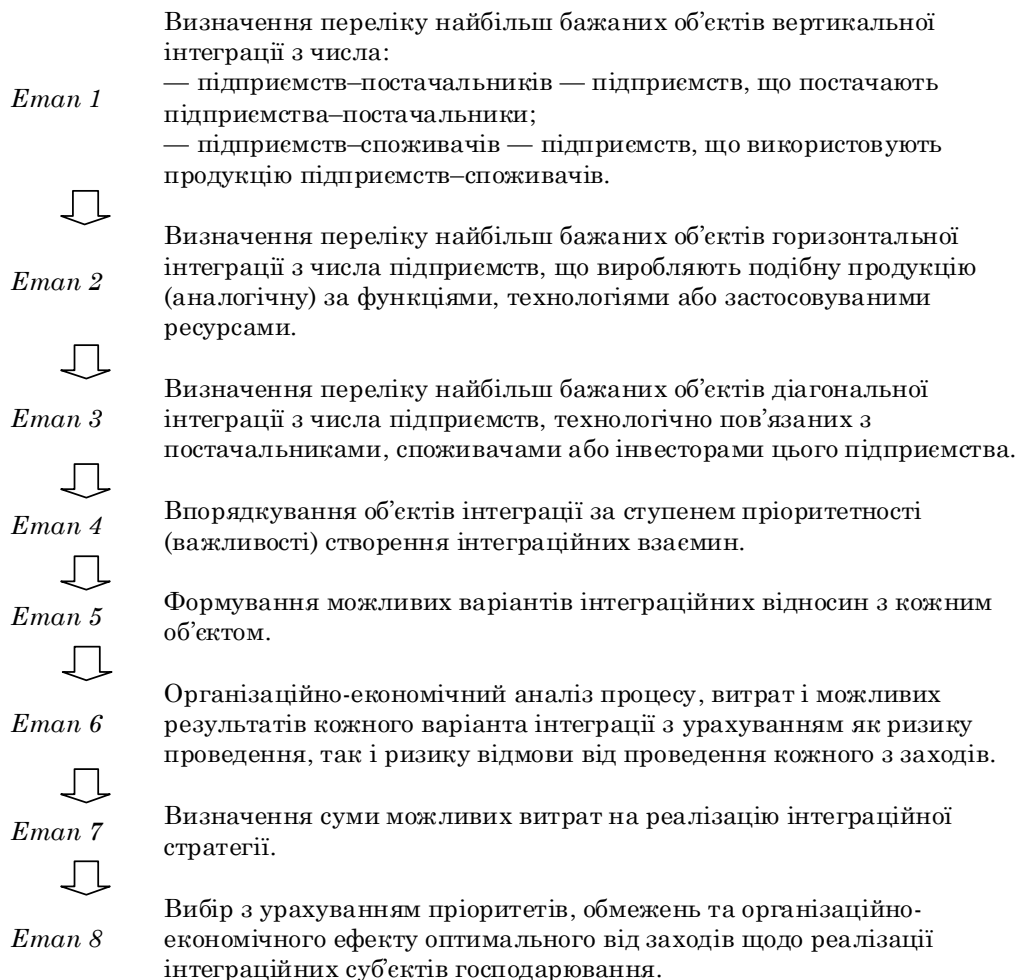

Рис. 2. Етапи інтеграції підприємств

Таким чином, при ефективності інтеграції підприємств виділяємо два фактори:
— фактори зовнішнього економічного середовища — фактори, що включають: інституційно-трансакційні витрати, ринкову кон'юнктуру, науково-технічні зміни, економічну політику, антимонопольне законодавство, податкову, інвестиційну та митну політику, зовнішньоекономічну діяльність в частині міждержавного співробітництва;

— фактори внутрішнього економічного середовища — фактори, що включають технологічні умови виробництва, виробничо-економічні аспекти, фінансово-інвестиційні аспекти, економіко-географічні аспекти.

Ефективність інтеграції підприємств залежить від рівня розвитку всіх факторів і визначається підготовленістю учасників–партнерів до створення відповідних організаційно-економічних та господарсько-правових умов їхнього здійснювання.

Список використаних джерел

1. Загородній, А. Г. Фінансово-економічний словник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. — К. : Знання, 2007. — 1072 с.
2. Гончаров, С. М. Тлумачний словник економіста [Текст] / С. М. Гончаров, Н. Б. Кушнір. — Рівне : НУВГП, 2008. — 268 с.
3. Коноплицький, В. А. Економічний словник: Тлумачно-термінологічний [Текст] / В. А. Коноплицький, Г. І. Філіна. — К. : КНТ, 2007. — 580 с.
4. Живко, З. Б. Словник сучасних економічних термінів [Текст] / З. Б. Живко, М. О. Живко, І. Ю. Живко. — Львів : Край, 2007. — 384 с.
5. Інтеграція [Електронний ресурс] Вікіпедія. — URL : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інтеграція>.
6. Карпінський, Б. А. Фінанси: термінологічний словник [Текст] / Б. А. Карпінський, Т. Б. Шира. — К. : Професіонал, 2007. — 608 с.
7. Економічний словник [Текст] / за ред. П. І. Багрія, С. І. Дорогунцова. — К. : Головна редакція УРЕ академії наук Української РСР, 1973. — 623 с.
8. Пилипенко, А. А. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку [Текст] : [монограф.] / А. А. Пилипенко. — Х. : ІНЖЕК, 2008. — 408 с.
9. Корпорації та їх інтегровані структури: проблеми науки і практики [Текст] : [монограф.] / [Пономаренко В. С., Горбатов В. М., Кизим Н. А. та ін.] ; під ред. В. С. Пономаренка. — Х. : ІНЖЕК, 2007. — 344 с.
10. Данилейчук, Р. Б. Основні напрями вдосконалення державного регулювання процесів інтеграції у галузі підприємництва [Текст] / Р. Б. Данилейчук // Державне регулювання економіки. — 2010. — № 1. — С. 220–224.
11. Бесараб, Є. О. Фінансове забезпечення діяльності фінансово-промислових груп в економічній системі держави [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Є. О. Бесараб. — К., 2003. — 20 с.
12. Стратегии бизнеса: аналитический справочник / С. А. Айвазян, О. Я. Балкинд, Т. Д. Баснина и др. — М. : КОНСЭКО, 1998 [Электронный ресурс] Бизнес-портал АUP.Ру. — URL : <http://www.aup.ru/books/m71>.
13. Арутюнова, Д. В. Стратегический менеджмент [Текст] : [учебн. пособ.] / Д. В. Арутюнова. — Таганрог : Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. — 122 с.
14. Гольдштейн, Г. Я. Стратегический менеджмент [Текст] : [учебн. пособ.] / Г. Я. Гольдштейн. — Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2003. — 94 с.
15. Кооперация и интеграция в АПК [Текст] : учебн. [для вузов] / В. М. Володин, Л. Н. Дубова, Г. А. Баклаженко, Ю. Д. Бахтеев, А. Н. Рассказов ; под общ. ред. В. М. Володина. — Пенза : Пензенский государственный университет, 2005. — 244 с.
16. Підприємництво [Текст] / В. А. Подсолонко, А. Ф. Процай, Т. Л. Миронова, В. О. Василенко. — К. : Центр навчальної літератури, 2003. — 616 с.
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 43-IV [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

Надійшла до редакції 21.03.2013

Яцкевич И. В. Интеграция как путь повышения эффективности предприятий

Исследуется сущность интеграции как перспективной формы функционирования и развития предприятий в условиях нестабильности. Определяются преимущества, этапы и проблемы интеграции предприятий, а также факторы влияния при определении эффективности интеграции предприятий.

Ключевые слова: интеграция, эффективность, конкурентоспособность, предприятие.

Jackiewicz, I. V. Integration as the Way of Improving the Efficiency of Enterprises

This article examines the nature of integration, as a promising form of functioning and development of enterprises in terms of instability.

Benefits, milestones, and problems of integration of enterprises, as well as influencing factors in determining the effectiveness of enterprise integration are defined.

Keywords: integration, efficiency, competitiveness, enterprise.